

NEKE NATUKNICE UZ PROGRAMIRANJE MUZEJA

Kada je riječ o programiranju Muzeja grada Koprivnice u smislu reorganizacije i preformacije, svakako su radnici ove ustanove najpoznatiji da o ovoj problematici daju odlučujuću riječ, te da svojim idejama, postavkama i vizijama doprinesu novom i modernijem funkcioniranju muzejske ustanove, bazirajući se na realnim osnovama financijskih mogućnosti, prostornih okvira, kadrovskih potencijala, te profesionalnih zadataka i obaveza. Znatnu pomoć u ovom poslu našim kolegama muzealcima trebat će pružiti i muzeolozi, koji su ipak, za razliku od, onih prvih, oslobođeni raznoraznih svaštarenja, nezaobilaznih, štoviše obaveznih za svakog od kustosa gradskog ili regionalnog kompleksnog muzeja, pa je bavljenje i izučavanje široke problematike muzeologije njihov primarni zadatak. Prihvatimo li mišljenje da muzeje danas ne možemo promatrati isključivo kao ustanove odgojno-edukativnog, već i kao institucije naučno-istraživačkog karaktera, lako ćemo u čitavom nizu zadataka jednog muzeja uočiti neke, po svom značenju primarne. Polazeći od osnovnih zadataka i njihove realizacije kao od ishodišne točke, nekog centra, a krećući se spram programiranja jednog muzeja, stvorit ćemo oko tog centra sistem koncentričnih krugova koji će prekrivati određene bitne kategorije u modernom funkcioniranju muzeja, kao npr. potreban radni, pomoćni i izložbeni prostor te njegove karakteristike, optimalno osvjetljenje, različita tehnička, te audio-vizuelna pomagala, stručni kadar, način pohranjivanja podataka te način njihovog korištenja, organizacija biblioteke, komuniciranje sa posjetiocima (domaći, strani, predškolska i školska djeca, odrasli, invalidi i hendikepirani), distribucija informacija drugim ustanovama, uklapanje u mrežu muzeja, koordinacija rada pojedinih odjela, problem publicističke djelatnosti muzeja itd.

Pokušat ćemo u osnovnim crtama spomenuti neke od ishodišnih točaka u predstojećem programiranju muzeja.

1. Sakupljanje muzejskih predmeta

Već je mnogo puta rečeno da sakupljanje predmeta muzejske, odnosno muzeološke vrijednosti treba predstavljati sistematski i plan-

ski rad, dakle da i stvaranje muzejske zbirke treba biti plansko. No, usprkos ovim teoretski dobro poznatim odrednicama svi mi ponekad ili čak često sudjelujemo u prikupljanju predmeta koje je neorganizirano i stihijski, što opet svoje uzroke ima u prilično niskom, primitivnom stupnju razvoja muzejske djelatnosti kod nas. Sistematsko i plansko prikupljanje muzejskih predmeta popraćenih već u samoj fazi prikupljanja osnovnom dokumentacijom, pretvorit će muzejski predmet u dokument određene epohe, stila, događaja ili ljudske djelatnosti, a dovest će do planskog stvaranja muzejskih zbirki kao osnova za svaki daljnji naučno-istraživački rad. Ovo je centralna, teoretska pretpostavka oko koje će se kružno širiti potrebe prakse: prije svega pokrivenost svakog odjela muzeja dovoljnim brojem kustosa-stručnih radnika, koji će biti voditelji planskog i sistematskog terenskog rada, ali će isto tako biti organizatori i koordinatori rada zainteresiranih vanjskih suradnika muzeja, amatera-istraživača, ljudi s terena. Kod terenskog rada svake vrste, bilo da se radi o arheološkom iskopavanju, rekognosciranju, snimanju stanja, anketiranju, obradi neke specifične teme na terenu, poželjno je da povremeno međusobno surađuju stručnjaci-muzealci raznih struka, jer će često puta iskustvo i znanje onog drugog pomoći bržem i pravilnijem sagledavanju i rješavanju određene problematike. O osnovnoj terenskoj opremi od terenskog vozila do kazetofona, fotoaparata, super 8 ili video-kamere ovdje ne bi trebalo biti govora (ova oprema se naravno podrazumjeva).

2. Rad na muzejskoj dokumentaciji

Obuhvaća dokumentacijsku obradu muzejskog predmeta, te ažurno dopunjavanje i kompletiranje te dokumentacije, osnov koje čini knjiga inventara, knjiga ulaska i izlaska muzejskih predmeta, kartoteke inventara i fototeka, dok ovaj krug možemo proširiti i diatekom, hemerotekom, različitim priručnim kartotekama, inventarnim i drugim omotima. U svakom slučaju, samo onaj muzejski predmet, koji je popraćen adekvatnom dokumentacijom, dakle čitavim nizom više ili manje relevantnih informacija, ima svoju stručnu i naučnu vrijednost,

dakle samo takav predmet može postati objektom prave stručne obrade, te izvorom novih informacija. S obzirom na postojeće stanje u našim muzejima i ne baš ružičaste perspektive u razvoju naše cjelokupne djelatnosti, bojim se da još neko vrijeme nećemo biti u mogućnosti u našim ustanovama zapošljavati dokumentariste, već će izrada i ažuriranje dokumentacije biti i dalje zadatak kustosa, a u boljim slučajevima i crtače. Jednu od bitnih kategorija vezanih uz zadatke muzejske dokumentacije čini formiranje muzejskog fotolaboratorija, mikrofilmiranje osnovne dokumentacije, a nadam se u skoroj budućnosti i priključivanje muzeja na dokumentacijsko-informacijske sisteme. No, nešto više bismo možda mogli poduzeti oko pravilnog čuvanja dokumentacije koja bi trebala biti pohranjena u adekvatnim metalnim ormarićima raznih tipova, a diateka u za tu svrhu namijenjenim prenosnim kutijama.

Možda bi dobro rješenje s obzirom na čuvanje, zaštitu i internu upotrebu dakle ograničenu dostupnost, predstavljala zasebna, u sklopu radnih prostora centralno smještena prostorija za čuvanje muzejske dokumentacije. Ovakvo rješenje svakako ovisi o organizaciji i veličini pojedinih radnih prostorija kustosa, te o mogućnosti pristupa svakog kustosa u ovu centralnu prostoriju.

3. Pohrana muzejskih predmeta i zbirki

podrazumjeva njihovu sistematizaciju, održavanje, konzervaciju i deponiranje uz zahtjev da predmet u toku i nakon svih ovih procesa ostaje živi predmet, stanje kojeg treba redovito pratiti i evidentirati, trebat će ga kontinuirano konzervirati, te ga učiniti dostupnim u svrhu prezentacije ili pak u svrhu stručne i naučne obrade. Ovaj zadatak muzej može realizirati osnivanjem i opremanjem preparatorsko-restauratorske radionice, odnosno sudjelovanjem u osnivanju takve centralne radionice za širu regiju (npr. osnivanje centralne radionice za SZ Hrvatsku za restauriranje slika ili tekstila), ali i organiziranjem i opremanjem prostora za depoe koji predstavljaju prave bolne točke u našim muzejima. Depoi će ovisno o vrsti materijala koji se u njima pohranjuje biti različito organizirani i opremljeni. Svakako bi bilo poželjno da se depo određene zbirke nalazi u neposrednoj blizini radnog prostora kustosa koji vodi tu zbirku, jer je rad u depou, dakle kontakt kustosa sa muzejskim predmetom vrlo česti vid djelatnosti, a ako nije onda bi to svakako trebao postati. Zbog toga se uz sve one zahtjeve koje postavlja uredan i pregledan

depo, a to su npr. metalne police, tipizirane, specijalno izradene kutije, natpisi na kutijama, dobra centralna rasvjeta, mogućnost zamračivanja prozora, ventilacija, umjereno zagrijavanje, stalno kontrolirana vlažnost zraka, nameće i potreba manjeg predprostora opremljenog radnim stolom i priručnom kartotekom. Ovo će omogućiti kustosu-istraživaču ili nekom drugom naučnom radniku rad u neposrednoj blizini deponiranog materijala.

4. Stručna — naučna obrada muzejskog predmeta i zbirki

obuhvaća prikupljanje, evidentiranje, klasificiranje, kompariranje kako samih predmeta, tako i informacija usko vezanih uz sam predmet istraživanja, ali i informacija koje se nalaze u mnogo širem kontekstu (npr. uzroci, posljedice i tok pojedinih događaja uz koje se veže pojedini muzejski predmet, popratni fenomeni, stilska stremljenja, kulturno-historijske odrednice, materijali i tehnike, uzroci nastajanja ili nestajanja itd.). Izvor ovih informacija stručnjak nalazi u samom predmetu ili zbirci, u muzejskoj dokumentaciji vezanoj uz predmet, te u biblioteci. I biblioteke često predstavljaju crne točke naših muzeja. Zovemo ih bibliotekama, mada su uglavnom totalno nesređene, neklasificirane, bez kartoteka i kazala. Vrlo često niti ne znamo što se sve u njima krije i što bismo zapravo sve u njima mogli potražiti. Zato ne treba žaliti truda niti sredstava, jer dobro organizirana i vođena biblioteka u našem muzeju može vrlo brzo postati pravim informatičkim centrom, a u realizaciji ovih zadataka može nam pomoći jedino stručno lice — bibliotekar. Kad imamo na umu programiranje jednog muzeja, onda nikako ne smijemo mimoći centralnu muzejsku biblioteku sa manjim prostorom za rad zainteresiranih i istraživača.

5. Muzejska prezentacija

Stalni postav i povremene izložbe predstavljaju zasebnu, možda i najkompleksniju temu, zadatak muzejske ustanove koji je često najteže realizirati, ako ga želimo kvalitetno realizirati. Ovdje je jedno sigurno: općeniti teoretski recepti ne postoje, svaki muzejski postav oživjet će više ili manje, ovisno o vrsti muzejskog materijala, cilju i zadatku ekspozicije, upotrebljenim nadopunama, popratnim sredstvima i pomagalima, želji i iskustvu kustosa, raspoloživom prostoru, ideji vodilji itd.

No, vjerujem da se muzejski postav može učiniti odgojnijim, edukativnijim, zanimljivijim,

pristupačnijim. Već i fleksibilnost i kompatibilnost samog izložbenog prostora, koju možemo postići laganim, pomičnim pregradama, oslobodit će prostor krute strogosti, a u njega unijeti čar promjene, živost, mogućnost kombinacija i stvaranja po potrebi manjih zatvorenih prostora. Osvjetljenje treba naravno biti podređeno ovakvim mogućnostima otvaranja većih i zatvaranja manjih prostornih cjelina. U jednom od ovakvih prostora možemo povremeno organizirati dječju crtaonu, ili pak radionu u kojoj bi djeca npr. pokušala izrađivati glineno posuđe tehnikom svitaka, ili učionu u kojoj bi tkalja demonstrirala tkanje na tkalačkom stanu, a po-

stolar pokazivao kako se popravljaju obuća. Organski povezana sa izložbenim prostorijama može biti i predavaona opremljena audio-vizuelnim pomagalicama u kojoj se drže tematska predavanja za određene kategorije posjetilaca. U prijemnom prostoru za posjetioce trebalo bi organizirati informativno-propagandnu službu (ulaznice, suveniri, publikacije, osnovne obavještaji o zbirkama i predmetima koji se mogu razgledati, plan postava sa naznačenim osnovnim temama ekspozicije). Vjerujem da će već u bližoj budućnosti posjetilac sve ove informacije moći dobiti preko kućnog kompjutera.

Marijan Špoljar, Muzej grada Koprivnice

ZA NOVI MUZEJ

Slučaj koprivničkog Muzeja indikativan je za vrijeme i prostor u kome se pojavljuje. Naravno, nije riječ o »slučaju« s nekom aferashkom ili polemickom pozadinom nego o politici u kome se kultura određuje parametrima dnevno-političke, lokalpatriotske, prestižne ili, u najmanju ruku, neselektivne prakse. Mada se iza loših rezultata često kriju časne namjere to ne opravdava onu politiku u kulturi koja vodi ka kvantificiranju objekata i sadržaja na račun intenziviranja primarnih, temeljnih djelatnosti. Takav odnos doveo je do toga da u muzejsko-galerijskoj djelatnosti u Koprivnici postoji čak šest različitih područja, svaka sa svojim dislociranim, mastodontskim objektima. Ovo bitno zaustavlja (iz materijalnih, kadrovskih, prostornih i drugih razloga) djelovanje muzeja kao matičnog izlagačkog, stručno-znanstvenog i koordinirajućeg centra, istraživanje, sakupljanje i zaštitu materijalnih ostataka kulture kao i njegovu, potencijalno veliku, edukativnu ulogu. Stoga se već nekoliko godina razmišlja i planira, a od ove godine i intenzivno radi na tome da muzejska zgrada na Trgu L. Brozovića poprimi onu funkciju i izgled koji će pružiti nužne pretpostavke za normalni rad. Samo onaj tko ne poznaje stanje depoa i muzejskih predmeta u njemu, nefunkcionalnost prostornog rasporeda, radne uvjete i još svakodnevne brige oko održavanja objekata Galerija u Koprivnici, Hlebina i Peterancu, Memorijalnog kompleksa,

na Danici, zgrade Malančec i nekoliko manjih spomen-soba po selima (ili istupa iz niskih podbuda) može od ovakvog Muzeja očekivati više, bolje i suvremenije djelovanje i tzv. podruštvljanje.

Polazeći od pretpostavke da tek temeljita i stručna priprema može osigurati uspjeh nekog plana za akciju oko obnove Muzeja zamišljamo i planiramo izvoditi etapno, uz osiguranje svih tehničkih, stručnih i društvenih predradnji. Naizgled, uopće nije čas za započinjanje ovakve akcije na polju društvenih djelatnosti. S druge strane, moguće je reći kako je lako inicirati sličan tip akcije u materijalno i duhovno stabilnim vremenima: dokazati upravo sada, u vrijeme nesklono kulturi, da ovaj segment čovjekove djelatnosti nije pitanje potrošnje nego reprodukcije novih vrijednosti temeljni je zadatak svakog muzejskog radnika. Tim više što je riječ (ili što će biti riječ) o projektu koji u sebi sažima nekoliko aktualnih društvenih, kulturnih i muzeoloških odrednica i koji sintetizira dosadašnja iskustva i buduće potrebe. Riječju: koji kulturni organizam valorizira po mjeri njegovih kompleksnih značajki i samoreproduktivnih odlika. Ako je izlazak iz krize moguć onda je moguć samo pronalaženjem i dokazivanjem vlastitog identiteta i snažnim korakom u budućnost, a ovdje novi, suvremeno organizirani muzej može biti jedan od bitnih talona.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Ljerka Albus, Darko Sačić, Mirjana Dučakijević, Magdalena Lončarić, Marina Šimek

Odgovorni urednik: Darko Sačić

Prelom: Uredništvo

Naslovna stranica: Darko Sačić

Fotografija — Davor Putar

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik:

Gradski muzej Varaždin

Za nakladnika: Darko Sačić

Tisak: »Zrinski« Čakovec

Broj 10 — Ožujak 1987.

God. X

Naklada 800. komada

Naslovna stranica: S izložbe »40. godina arheoloških istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj«

Prijevodi: Željko Grabar, Vid Lončarić, Ljerka Perči, Marina Šimek, Vesna Šimunić

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN
ARHEOLOŠKI ODJEL

15644